

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֲמַדָּה יָמִיִּם HEMDAT YAMIM

עקב תשס"ט

פרשת שבוע

פרשת עקב - מפרשיות "שבעה דנחמתא" הרב משה ארנרייך, ראש כולל "ארץ חמדה"

פרשתנו היא אחת מ"שבעה דנחמתא". ההפטרות הן בד"כ כידוע מענין הפרשות, מאחר שההפטרה דנה בנחמה וגאולה ברור שגם הפרשה דנה בגאולה.

אנחנו מוצאים בפרשה מצד אחד, ביטויים חריפים ותיאורים קשים של המדבֵר, המקביל לגלות, למקום שבו אנו נמצאים טרם הכנסנו לארץ חמדה ומאידך, ביטויי שבח וקילוסין מיוחדים בשבחה של א"י.

על המדבר אומר הכתוב:

"הַמּוֹלִיכֶךָ בַּמִּדְבָּר הַגָּדֹל וְהַנוֹרָא נַחֵשׁ שְׂרָף וְעֵקֶב וְצִמְאוֹן אֲשֶׁר אֵין מַיִם הַמוֹצִיא לְךָ מִיַּם מִצּוֹר הַחֲלָמִישׁ" (דברים ח' טו) וכנגד זה:

"כִּי יִקְנֶךָ אֱלֹהֶיךָ מִבֵּיתְךָ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה אֶרֶץ נַחֲלֵי מַיִם עֵינַת וְתַהֲמֹת יִצְאִים בְּבִקְעָה וּבְהָר: אֶרֶץ חֹטָה וְשֹׁעֲרָה וְנֶגֶף וְתֹאנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדָבֶשׁ: אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכַּנֶּת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תַחֲסֹר כָּל בָּהּ..." (דברים ח' ז-י)

"אֶרֶץ אֲשֶׁר יִקְנֶךָ אֱלֹהֶיךָ דָּרַשׁ אֶתְּהָ תִמְיֵד עֵינֶי יִקְנֶךָ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מְרֻשֵׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה" (דברים י"א יב).

בכל התורה מדובר בעניינים שונים, שבאמצעותם משתחררת הנשמה מגלות הגוף ומתוך כך משתחרר גם הגוף מגלות זו, ואלו בפרשיות 'שבעה דנחמתא' מדובר אודות הגאולה עצמה.

ידיעת הגלות וסיבותיה היא עצמה חלק מהנחמה. כמו עצם ידיעתנו של החולה - שהוא חולה - ובמה מתבטאת מחלתו. ידיעה זו עצמה מהווה מחצית המרפא ועתידה בהמשך להביא לרפואה שלמה.

בלקוטי שיחות לאדמו"ר מנחם מנדל שניאורסאהון זצ"ל, מובא בשם ספר "ערכי הכנויים" (לבעל מחבר ספר סדר הדורות): "נחש - ארסו חס, עקרב - ארסו קר"

התורה מתארת את הסיבות לגלות. ההתלהבות והחוסם לאידיאלים חיצוניים, הגורמים התרחקות משלהבת הקדושה ויכולים להביא "לשרף" - לכליה גמורה ושריפה של כל התלהבות שבקדושה. דרגה יותר נמוכה - **עקרב** - היא הקרירות המוחלטת לכל אידיאלים. ממילא הירידה הבאה תהיה שגם כשיווצר באדם צימאון אולם "אין מים" ומים זו תורה, כלומר ההתרחקות כה גדולה שיהיה לאדם קושי לחזור לתורה ולהיזון כיוון שאיבד כל שייכות למציאות של קדושה. חזרה לערכי התורה תביא התעוררות אל: "אֶרֶץ טוֹבָה אֶרֶץ נַחֲלֵי מַיִם..."

כשרבי יהודה הלוי רוצה להגדיר את המיוחדות שבא"י הוא משתמש בפסוק מפרשתנו ואומר: "והיא הארץ הנקראת לפני ה' הנאמר עליה תמיד עיני יקנך אלהיך בה" (שם י"א יב)

אם כך, רק בא"י ניתן לפתח קשר ישיר ולהגיע לכדי קשר נבואי ומראה חזון בארץ, דבר שאין להשיגו מחוץ לגבולותיה. גם על הנביא יונה נאמר: "וַיִּקֶם יוֹנָה לְבָרֵךְ תְּרֻשִׁישָׁה מִלְּפָנֵי יְקֻנְךָ" (יונה א' ג'). היינו שברח מטריטוריה קדושה למקום שאין מסוגלות להאזין לתדרים השמימיים המיוחדים [כוזרי מאמר שני י-יד].

נסים בדברי דוד המלך:

"וַיִּבְיֵאֵם אֶל גְּבוּל קְדָשׁוֹ הָרָה זֶה קִנְיָה יְמִינוֹ" (שהקב"ה מקיים כל הבטחותיו א"י ביהמ"ק) (תהילים ע"ח נד).

מדייק האלשייך הקדוש:

"ויביאם דווקא ולא ויולכים" משום שהקב"ה בארץ הרי שמביאם אליו.

[עיין עוד רמב"ן בראשית כו ה' ורמב"ן ויקרא יח כ"ד]

יהי רצון שנוזכה בקרוב להתגשמות כל נבואות הנחמה. אמן!

משי 'ארץ חמדה' משתתפת בצערם של משי **הרב יוסף כרמל**, ראש המכון על מות אימו, גבי **מלכה טויבע** ע"ה המשפחה יושבת בבית משי הרב כרמל, רח' פועה 4 ירושלים

לעי"נ
יצחק אייזיק יוזון
בן יהודה לייב ז"ל
נלב"ע כ"ט באב

לעי"נ
רבי יעקב
בן אברהם ועיישה סבג

לעי"נ
הרב אשר וסרטייל ז"ל
נלב"ע ט' כסלו תשס"ט

ERETZ HEMDAH
5 Ha-Mem Gimmel St. P.O.B 36236 Jerusalem 91360
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה ע"ר
רח' המ"ג 5 ת.ד. 36236 ירושלים 91360
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

Email: info@eretzhemdah.org

web-site: www.eretzhemdah.org

www.yeshiva.org.il ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

חמדת הדף היומי עיונים בשולחן ערוך - חושן משפט, לאור הדף היומי

יב' אב - יח' אב, בבא מציעא צט-קה

תקנו משיכה בשומרים

הרב עופר לבנת

השבוע בדפי הדף היומי הגמרא קובעת כי כמו שאדם הרוצה לקנות חפץ מחברו צריך לבצע מעשה קניין כדי לקנות את החפץ, כך גם לגבי שומרים נדרש שהשומר יבצע מעשה קניין בחפץ אותו הוא מקבל לשמור. בלשון הגמרא (צט עמוד א) "כדרך שתקנו משיכה בלקוחות כך תקנו משיכה בשומרים". לכאורה, קביעה זו מתמיהה, שכן כאשר אדם מוסר חפץ לשמירה החפץ נשאר בבעלותו, ואם כן למה נועד הקניין שהשומר עושה?

לדעת הרא"ש (בבא מציעא ח, טו), לעצם חיוב השומר לשמור אין צורך במעשה קניין. השומר מתחייב לשמור מהרגע שבעל החפץ מפסיק לשמור עליו ומסתמך על כך שהשומר ישמור. הצורך במעשה קניין הוא רק אצל שואל ושוכר, כדי שיקנו את זכות השימוש בחפץ עד תום התקופה שהחפץ הושכר או הושאל להם. כל עוד הם לא עשו קניין המשכיר או המשאל יוכל לחזור בו. אך משעשו קניין אין המשכיר או המשאל יכול לדרוש את החפץ בחזרה עד תום תקופת השאלה או השכירות.

אולם, דעת הרמב"ם (שכירות ב, ח) שגם לעניין השמירה יש צורך במעשה קניין. כל עוד השומר לא עשה קניין הוא לא חייב בשמירת החפץ ואם יקרה משהו לחפץ הוא לא יהיה אחראי על כך. השולחן ערוך (רצא, ה) הביא גם את דעת הרמב"ם וגם את דעת הרא"ש.

הקצות החושן (שז, א) טוען שמחלוקת זו משקפת שתי הבנות שונות של חיוב השומר. לדעת הרא"ש, שומר הוא סוג של פועל. אצל פועל, הרגע הקובע לחיוב שלו הוא התחלת המלאכה. לכן, אין צורך שהשומר יעשה קניין, אלא מהרגע שהוא מתחיל במלאכה, דהיינו מהרגע שבעל החפץ מסתמך על שמירתו, חל החיוב שלו לשמור וממילא הוא אחראי גם אם קורה משהו לחפץ. אך לדעת הרמב"ם שומר הוא לא סוג של פועל. לדעת הרמב"ם, החפץ עובר לרשות השומר וכתוצאה מכך הוא אחראי אם קורה משהו לחפץ. לכן, לדעת הרמב"ם, יש צורך במעשה קניין גם בשביל חיוב השמירה.

סיכום:

ישנם שתי שיטות בראשונים באשר לתפקיד הקניין בשומרים. שיטה אחת דורשת קניין רק בשוכר ושואל עבור זכות השימוש בחפץ. שיטה שנייה דורשת קניין גם עבור חיוב השמירה.

שער לדין

המדור "שער לדין" יעסוק בסוגיות יסוד במשפט העברי ויפתח לציבור הרחב פתח להבנת מושגי יסוד בתחום עבודת בית הדין על פי דין. בכך נבנה נדבך נוסף בקירוב משפט התורה לליבו של הציבור הרחב.

יש שלוח לדבר עבירה – כיצד?

הרב אוריאל אליהו

כבר הזכרנו את הכלל "אין שליח לדבר עבירה" (ב"מ י ע"ב קידושין מב ע"ב) ובגמ' (ב"מ שם) הקשו הרי חצר קונה גניבה לגנב, והרי חצר קונה מדין שליחות ואין שליח לדבר עבירה? בסוגיא מצאנו שני תירוצים, רבינא תירץ שרק כשהשליח בר חיובא ועושה בשליחות חבירו דבר האסור גם לשליח, אז, "אין שליח לדבר עבירה" (להלן, אשד"ע), אבל אם אינו בר חיובא יש שליח לדבר עבירה (להלן שלד"ע). ואילו רב סמא תירץ, שרק כשהשליח הינו בעל בחירה ואי בעי עביד ו"אי בעי לא עביד" אז אשד"ע, אבל כשעושה השליח בעל כרחו יש שלד"ע.

א"כ הרי החצר אינה "בת חיובא" וגם עושה שליחותה בעל כרחו ולכן קונה הגנב בחצרו לקנין גניבה. הגמ' מסבירה שיש נפקא מינא בכהן ששלח ישראל לקדש לו גרושה, וכן באיש ששלח אשה להקיף ראשו של קטן. במקרים אלה המשלח מחוייב באיסורים אלו אבל השליח אינו בר חיובא. שהרי אין איסור לישראל לשאת גרושה ולא לאשה להקיף ראשה, אבל בשני המקרים השליח הינו בעל בחירה. לכן לרבינא המשלח חייב, ואילו לרב סמא המשלח פטור.

להלכה, הרמ"א פסק (חוי"מ סי' קפב ס"א) כרבינא. ואילו הש"ך (שם סק"א) פסק כרב סמא.

עוד נפקא מינא הובאה בשטמ"ק (ב"מ שם) בשם מהר"י אבוהב בישראל ששלח גוי לעשות עבירה שרק לרבינא היהודי יהיה חייב. ובנתיבות המשפט (שם) ביאר כיצד תועיל שליחות לדבר עבירה ע"י גוי אע"פ שבעלמא אין שליחות לגוי עיין שם).

נתיבות המשפט הקשה שם (סי' שמח ס"ק ד') דלשיטה זו כל אמירה לנוכרי תאסר מדאורייתא שהרי בשולח גוי יש שליח לדבר עבירה. א"כ האומר לגוי לבשל בשבת, לכאורה נחשב הדבר שהיהודי בעצמו חילל שבת, מדוע קיי"ל שאמירה לנוכרי הינה איסור שבות מדרבנן.

ותירץ נתיבות המשפט שרק במקום שישנה בתוצאה עבירה היא מיוחסת ע"י השליחות למשלח. כגון בישראל שקידש גרושה לכהן, הרי יש כאן עבירה שהכהן נשוי לגרושה, וכן בשהקיפה אשה קטן, נמצא הקטן מוקף באיסור. מה שאין כן באמירה לנוכרי, הרי מותר לגוי לבשל, וא"כ גם בתוצאה אין איסור ולכן אין כאן עבירה שתיוחס למשלח. לכן אמירה לנוכרי אסורה מדרבנן בלבד.

לפי זה, למדנו חידוש גדול, שקטן שהוקף אע"פ שאינו בר חיובא, בהיותו מוקף בפועל יש כאן מציאות אסורה. ולכן המשלח חייב אליבא דרבינא.

רוצים לפתור בעיות עלפי ההלכה ובמסגרת החוק?

פנו אל: רשת בתי הדין "ארץ חמדה – גזית"

טלפון: 077-2158215 פקס: 02-5379626

BEITDIN@ERETZHEMDAH.ORG

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ג)

Auckland, New Zealand

אוקלנד, ניו זילנד
סיון תשנ"ג

עדיפות מילה ע"י ירא שמים שלא בזמנה על מילה בידי מחלל שבת

שאלה

המוהל של קהילתנו יצא לגימלאות. כרגע אין מוהל בניו זילנד. ישנם מספר מוהלים באוסטרליה המוכנים לבוא למול בניו זילנד, אבל הזמנתם יקרה מאוד. יש הרבה מאוד אנשים בקהילה שאינם מסוגלים או אינם רוצים לשאת בהוצאות אלה. אני הצעתי שהקהילה תעזור במימון. הבעיה החריפה כאשר הועדה הרפואית במקום קבעה שכל מוהל צריך גם הכשרה והכרה מצד ההסתדרות הרפואית, תנאי שעוד יותר מסבך את הענין.

אנשים רבים בקהילה תובעים עכשיו שברית המילה תערך בידי רופא גם אם איננו שומר שבת. לטענתם עדיפה מילה בזמנה ע"י רופא כזה מאשר מילה שלא בזמנה (מה שהרבה פעמים קורה כאשר מזמינים מוהל ירא שמים מאוסטרליה בגלל הצורך בנסייעה הארוכה).

1. האם יש להתיר מילה בידי מי שאינו שומר שבת?

2. אם כן האם אכן יש עדיפות למילה בזמנה ע"פ מילה של מוהל ירא שמים שלא בזמנה?

תשובה

אין לתת למוהל מחלל שבת בפרהסיא למול את הבן¹, ומוטל על הרב לדרוש בפני הציבור בכל הזדמנות, שכל אב שיזכה ד' אותו בבן זכר, לא יכבד מחלל שבת בפרהסיא במילת בנו².

אם הרופא היהודי שאינו שומר שבת יסכים, שהרב (או יהודי שומר שבת אחר) יסייעו במלאכת המילה, ישנן שתי אפשרויות להרשות לו להשתתף ולפקח על מלאכת המילה³, והרי הן לפי סדר עדיפותן:

א. הרופא ישים את ה"מגן" במקום הראוי, הרב יברך, ימול, יפרע וימצוץ, והרופא יעצור את הדם ויחבוש את מקום החיתוך⁴.

ב. הרופא ישים את ה"מגן" במקום הראוי, הרב יברך וימול⁵, והרופא יפרע⁶, הרב ימצוץ והרופא יעצור את הדם ויחבוש את מקום החיתוך.

באפשרות ב' ראוי שהרב ידחוק ויתקן מעט את הפריעה לפני המציצה⁷.

יודגש שאין שום היתר הלכי להשתמש ב"גומקא קלמפ" או "מגן קלמפ" או כל "קלמפ" אחר, ויש להשתמש ב"מגן" רגיל בלבד.

ישנה מחלוקת גדולה בין פוסקים, אם מילה שלא בזמנה ע"י מוהל שומר תורה ומצוות עדיפה על מילה בזמנה ע"י מחלל שבת בפרהסיא, ויש לעשות כל מאמץ שהברית תהיה בזמנה ע"י מוהל שומר תורה ומצוות⁸.

¹ תשובת רעק"א, הובאה ב"ספר הברית" (עמ' קסה), ספר "אות שלום" לרב חיים אלעזר שפירא ממונקאטש (הל' מילה סי' רסד סעיף א סי"ק ה), שו"ת "מחנה חיים" (ח"ב סי' כ), וכן הובא ב"ספר הברית" (עמ' קסו סוף סי"ק ז בביאורי הלכה בשם החפץ חיים), "אגרות משה" (יו"ד ח"ב סי' עח).

² שו"ת "מחנה חיים" (ח"ב או"ח סוף סי' כ).

³ הפעולות הנדרשות לשם ברית-מילה הן (יו"ד סי' רסד סעיף ג):

א. חיתוך עור הערלה עד שתתגלה העטרה;

ב. פריעת הקרום הרך בציפורן והחזרתו לצדדים עד שייראה בשר העטרה;

ג. מציצת דם המילה עד שיצא הדם מן המקומות הרחוקים.

ד. עצירת הדם וחבישת מקום החיתוך.

פעולת חיתוך עור הערלה אינה דורשת נסיון רב כאשר רופא או מוהל כבר הניחו את המגן במקומו. עשיית הפריעה כהלכה ובלי לגרום לדימום רב, דורשת מיומנות ונסיון רב.

פעולת המציצה אינה דורשת נסיון רב.

פעולת עצירת הדם וחבישת מקום החיתוך דורשת מיומנות ונסיון רב לעשותה כמו שצריך בלי לגרום לדימום רב.

⁴ בזה הרב עושה את כל הפעולות ההלכיות של המילה, והרופא מטפל בהכנה למילה ובצד הרפואי של המילה בלבד.

⁵ וכנזכר בהערה 3 שלאחר שה"מגן" ישנו במקום הראוי, אין קושי בחיתוך הערלה.

⁶ ע"פ ספר "דרך פיקודיך", שלא הצריך הטפת דם ברית כשהחיתוך הוא ישראל כשר וגוי או מומר עשו הפריעה, דלא גרע החיתוך שעשה הישראל מהטפת דם ברית, ועיין ב"ספר הברית" (עמ' קנד סי"ק יז) שנשא ונתן בדבריו. ועוד יש לצרף לזה שמחללי שבת בימינו אינם כמומרים לחלל שבת בפרהסיא, אלא כתינוקות שנשבו, וכמו שכתב בשו"ת "בנין ציון" החדשות (סי' כג).

⁷ ובזה הוי כאלו הרב פורע. באם יתעוררו בעיות בנושא מציצת הדם, אנא להפנות שאלות הרב אלינו.

8 לדעת מהריעביץ ב"מגדל עז", הובא ב"ספר הברית" (עמ' קנט בבאורי הלכה) וכן לדעת ה"חפץ חיים" (המובא שם בעמ' קסו סוף ס"ק ז) עדיף לעשות ברית-מילה שלא בזמנה ע"י מוהל שומר תורה ומצוות, מלעשות ברית מילה בזמנה ע"י מוהל מחלל שבת, ואולם מו"ר הרה"ג שאול ישראלי הוסיף: מסקנה זו תואמת למאי דנקט בפשטות בספר "אגרות משה" המובא בסוף הערה 1 שבישראל מחלל שבת בפרהסיא שמל, צריך הטפת ברית, לפי השוואתו לעכו"ם ממש. ואולם זהו בהעלמת עין, ממה שהאריך הגרע"א (סי' רסד סק"ב), ומסקנתו שאין צריך להטיף דם ברית, וציידד לומר שזהו גם לדעת הרמ"א, שלא השוה ישראל מחלל שבת בפרהסיא רק לענין פסולו לכתחילה. ולפי זה המילה שנעשית ע"י ישראל זה - מילה כשרה היא לכל דבר. לפי זה יש לומר דבכהאי גוונא שאין מצוי מוהל שומר מצוות למול ביום שמיני כמצוות עשה דאיכא בזה, יש להעדיף מילת יהודי מחלל שבת כדי שיהיה נימול בשמיני, כדי שתקוים המצוה בזמנה.

ויש להוכיח כן ממה שמצינו (ע"ז דף כו-כז) מחלוקת ר"מ ור"י, בעיר שאין בה רופא ישראל, את מי להעדיף, האם את העכו"ם או את הכותי שימולו. ולכאורה הרי, כאמור, הדיון הוא רק בשאין רופא ישראל, וקשה, אמאי לא תידחה המילה עד שיימצא מוהל ישראל. אלא על כרחך שהמדובר במילה בשמיני, שבאותו היום לא נמצא ישראל שימול, ועל-ידי זה נמצא שתבטל מצוות עשה של מילה בזמנה.

וכיוצא בזה מצינו בסוגיה דשבת דף קלג בענין מילה בצרעת דדחי מצוות עשה דמילה את הלא-תעשה שיש בקציצת בהרת בכונה לטהרו. ופריך בגמרא דימול אחר שאינו מתכוון, ומוקי לה בדליכא אחר. וכתב על זה הר"ח שם, דהיינו שלא ניתן לדחות המילה לזמן שיימצא אחר, דהמדובר במילה בשמיני, דעל ידי זה שיחפשו אחרי אחר, תבטל מצוות המילה בשמיני (ושמעין מינא תרתי, חדא, דבכהאי גוונא לא מיקרי אפשר לקיים שניהם, לזאת דחי מצוות עשה בזמנה ללא תעשה דקציצת בהרת. ותו, דזה אמור רק באשר למצוות עשה דמילה בזמנה, מה שאין כן במילה שלא בזמנה, לא אמרינן דבכהאי גוונא עובר כל רגע או כל יום, עיין "דבר אברהם" ח"א סי' לג, ועוד מזה בח"ב, ועיין בהקדמה, אלא משום זריזין מקדימין למצוות, ולזאת כיוון שיהא עכ"פ מהול אחר זמן מסוים מבלי לעבור על הלא-תעשה ועל קציצת הבהרת, אין בזה גדר עשה דוחה לא-תעשה).

ולפי זה, גם בנידון השאלה יש להבחין בין אם מדובר במילה ביום השמיני, שאם לא תיעשה ע"י הרופא היהודי (שהוא בדין מומר), לא יקיים מצוות עשה דמילה בזמנה, שבזה יש לצדד שיעשה על ידיו, ולבין אם המדובר במילה שלא בזמנה, דבכהאי גוונא כל שניתן לבצע המילה ע"י ישראל כשר, למרות שתתאחר יותר, יש להימנע מלעשותה ע"י המומר, כיון שזו ממילא מילה שלא בזמנה, ומוהל יהודי מומר פסול לכתחילה. כן נראה לנו. ונציין שאפילו ה"מחנה חיים" המחמיר (כמובא בהערה 1) כתב בסוף דבריו: אם יארע שלא יימצא מוהל רק מחלל שבת בפרהסיא, לא אקבל הערבות לבטל מצות מילה, אבל כל ירא שמים צריך לדרוש בבית-הכנסת, שהוא מזהיר מקודם שבא המעשה לפנינו, שכל אב יהיה יודע אם יזכה ד' אותו בן זכר, לא יכבד למחלל שבת בפרהסיא. עכ"ל.

לכל הדעות אין למנות מחלל שבת בפרהסיא להיות המוהל הקבוע של הקהילה (שו"ת "ישכיל עבדי" ח"ב יו"ד סי' ב).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

שו"ת "במראה הבזק", חלקים א'- ו'

תשובות לשאלות מרבני הגולה. השאלות מבטאות את המצב מיוחד של קהילות ישראל בכל קצוות תבל בימינו אנו. התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכי דרכי נעם". הספרים עוסקים בארבעת חלקי ה"שלחן ערוך" תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים".
מחיר מבצע לששת הכרכים 300 ₪ במקום 360 ₪ (לחץ לקניה) (טל' 02-5371485)

חדש!!!

שו"ת "במראה הבזק" במהדורה מהודרת!
מחיר מבצע לששת הכרכים 360 ₪ במקום 480 ₪

בשיתוף המרכז לשירותים רוחניים לקהילות - ההסתדרות הציונית העולמית

